

Mária Royová, hudobná skladateľka, poetka a prekladateľka

25. februára 2024 si pripomenieme 100. výročie úmrtia našej významnej rodáčky.

K tejto príležitosti Evanjelický cirkevný zbor v Starej Turej srdečne pozýva na slávnostné služby Božie presne v deň výročia. Bohatý duchovný program, krásne melódie a živý odkaz plný viery a nádeje podporia svojim vystúpením i miestne spevokoly.

Mária Royová sa narodila 26. novembra 1858 ako najstaršia dcéra Augusta Roya, evanjelického staroturianskeho farára a matky Františky, rodenej Holuby. Mala 4 súrodencov. Pre svoju mladšiu sestru Kristínu bola najväčšou oporou a vernou spolupracovníčkou v sociálnej a duchovnej práci.

Najvýraznejšou mierou sa pričínila o vznik prvého postúrovského kresťanského spevníka **Piesne sionské**, ktorý bol vydaný v roku 1906 a obsahoval 310 piesní, z toho 160 pôvodných. 112 piesní s originálnymi nápevmi skomponovala Mária, ďalej zložila asi 117 textov duchovných piesní a 105 textov preložila. Tieto piesne boli v duchovnej piesňovej tvorbe prvými prácami vytvorenými slovenskou ženou. Pred Piesňami sionskými existovali spevníky Cithara sanctorum (1636), Zpěvník evangelický (1842) a katolícky Cantus catholici (1655), ale ani jeden nebol v zrozumiteľnej slovenčine. Od roku 1900 vychádzali popri piesňach pre dospelých aj detské piesne pod názvom **Rajská kytky**.

Mária prežila svoje detstvo v národne uvedomelej rodine. Už od najtútlejšieho

detstva tvorila rozprávky a povesti. Márii nedovolil jej otec navštevovať cirkevnú školu pre vysoký vek tamjšieho učiteľa a preto sa jej pedagógmi stali otcovi kapláni. Neskôr ju ujec Daniel Mních vzal do Modry, kde navštevovala jeden rok nemeckú meštianku, ktorá v tom čase mala zvučné meno. Okrem povestí a rozprávok Mária skladala na klavíri nielen krásne chrámové skladby, ale aj vojenské pochody, hymnické piesne, krakoviaky (poľské tance)

a iné.

Obe sestry boli nielen hudobne, ale aj literárne nadané. Všetky deti v rodine Royových mali blízky vzťah ku knihám. Mária bola knihomoľom a mysliteľským typom. Ako 8-ročná prečítala celú Kralickú Bibliu. Po večerných prechádzkach zvyčajne improvizovala a ku svojim rozprávkam skladala aj pekné melódie. Z otcovej izby sa každý deň niesli Máriine klavírne skladby. Obe sestry veľmi túžili po vzdelaní, ale školy im aj kvôli zlej finančnej situácii neboli dopriate. A tak nastúpili trnistú cestu sebavzdelávania.

Knihy Kristíny Royovej sú dodnes svetovo najrozšírenejšou slovenskou literatúrou a napríklad **pieseň Márie Royovej „Smieť žiť pre Krista“**

(hoci ju v amerických spevníkoch poznajú ako pieseň neznámeho autora asi ruského pôvodu a veriaci v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu ju považovali za svoju duchovnú hymnu bez toho, že by vedeli niečo o jej pôvode). Táto v minulosti zakazovaná a v slovenskom evanjelictve napriek zákazom obľúbená pieseň prechádzala mnohými peripetiami. V roku 1977 sa nasmela z prikazu

cenzora dať do detského spevníka preto, že sa muselo žiť a mrieť pre socializmus a nie pre Krista. Zakázaná bola i pri prijímacích skúškach na teologickú fakultu. Dokonca pri príprave Evanjelického spevníka istý pán senior - reprezentant racionalistického prúdu v spevníkovej komisii - ju nechcel dovoliť do spevníka ECAV zaradiť pre jej „nežiaduce teologické dôrazy“ a pre vraj „nezmysel“ zároveň žiť aj mrieť. (Ivan Valenta: O hudbe v cirkvi)

*Smieť žiť pre Krista, pre Neho mrieť,
ó, to je blaho, nad ktoré niet,
Hodno zaň trpieť, hodno bojovať,
ach, hodno cele opustiť svet!*

*Smieť žiť pre Krista, nieť hanu, strasť,
smieť raz čo víťaz vojsť v nebies vlast,
v korune slávy zastat' pre Bohom
a žiť tam večne, ó, to je slasť!*

*Smieť žiť pre Krista, kým trvá deň,
no i keď žiaľny zapadol tieň,
vždy smieť Mu slúžiť a neochabnúť:
tú milosť verným Boh dáva len.*

Mária sa spolu so sestrou Kristínou zapísala do povedomia podjavorinského ľudu i svojou priekopníckou charitatívnou prácou. Koncom 19. storočia sa začali obe sestry starať o opustené deti tzv. hauzírerov, t. j. ľudí, čo chodili za podomovým obchodom po vtedajšom Rakúsko-Uhorsku. Neskôr sa z tohto útulku vyvinul sirotinec, zvaný Chalúpka, na ktorý zozbierali prostriedky medzi drobným ľuďom. Sestry tam opatrovali i s dobrovoľnými pracovníčkami priemerne 30 - 40 detí. Útulňa pre deti, Chalúpka pre siroty - to ešte nebolo všetko, čo túžili sestry Royové vytvoriť. Bola otvorená aj malá nemocnica, postavená z milodarov a v neposlednom rade i Domov bielych hláv, ktorý sa podarilo zachrániť a z časti zrekonštruovať tak, aby mohol ešte aj dnes slúžiť početným aktivitám občianskeho združenia Sluha.

Mária zomrela 25. februára 1924 a je pochovaná na staroturianskom cintoríne pri hrobách svojich rodičov. V roku 1969 bola na rodnom dome sestier Royových - na evanjelickej fare odhalená pamätná tabuľa a neskôr za láskyplného mnohoročného spravovania Michalom Slavkom otvorená aj pamätná izba. Dnes môžete navštíviť Múzeum sestier Royových, ktoré je pre návštevníkov otvorené v Domove bielych hláv od novembra 2013 denne a občerstviť sa výbornou kávou August Roy.

■ Iveta Topolčanyová, SLUHA o.z.

232. Smieť žiť pre Krista ...
M. Royová.

1. Smieť žiť pre Krista, pre Neho mref,
ó, to je blaho, nad ktoré niet, } Hodno zaň trpeť,
hodno bo-jo-vať, ach, hodno ce-le o-pu-stiť svet!